

© LIES DEBRUYNE

OVER ONDERNEMERSCHAP EN MESTWETGEVING

Hoe kan een andere mestwetgeving een prikkel betekenen voor ondernemerschap, in plaats van een beperking? Hoe kunnen innovaties en ondernemerschap precies bijdragen tot een efficiënter nutriëntenbeheer? Beide onderwerpen kwamen aan bod tijdens een bezoek aan enkele Nederlandse rundveebedrijven in het kader van het project Dairyman. – *Diane Schoonhoven, landbouwconsulent Boerenbond*

Dairyman is een Europees project dat een milieuvriendelijke en economisch vitale melkveehouderij nastreeft in Noordwest-Europa door gerichte uitwisseling van kennis en ervaring. Zowat 130 melkveebedrijven verspreid over 10 regio's in Noordwest-Europa zijn betrokken bij het project. Twaalf bedrijven liggen in Vlaanderen. Bij ons wordt het project gecoördineerd door ILVO, eenheid Landbouw & Maatschappij, samen met de Hooibeekhoeve, en in nauwe samenwerking met Boerenbond en Inagro. Na eerdere bezoeken aan Bretagne-Pays de la Loire en Noord-Ierland, zochten we het voor ons laatste uitwisselingsbezoek dichterbij huis. We gingen een kijkje nemen bij enkele Nederlandse voorloperbedrijven en op proefbedrijf De Marke. Zoals ook bij de eerdere bezoeken al duidelijk werd,

was het opnieuw een mooie kans voor de Vlaamse voorlopers om hun individuele bedrijfsvoering te toetsen bij collega's en bij te leren en, waar nodig, te evolueren.

.....
Nederlandse bedrijven zijn meestal iets groter en worden intensiever uitgebaat dan Vlaamse.
.....

Koeien & Kansen

Het Nederlandse Wageningen UR is internationaal trekker van het Dairyman-project. De universiteit put uit de jarenlange ervaring die ze heeft opgedaan in

het Nederlandse project 'Koeien & Kansen'. Dit project ging 13 jaar geleden van start met een groep van 16 voorloperbedrijven en proefbedrijf De Marke als centrale spil. Het nauwe contact tussen wetenschap en praktijk, en de sterke dialoog met het beleid, maken dit project uniek. Het primaire doel is om op de voorloperbedrijven (verwachte) toekomstige milieuwetgeving te implementeren. Hiermee brengen ze de milieukundige, technische en economische gevolgen in beeld. Daarnaast doen de deelnemers ervaring op, waardoor implementatie door de brede praktijk kosteneffectiever en met minder risico kan plaatsvinden. Bovendien wordt er 'bewijslast' geleverd voor de effectiviteit van de wetgeving. Ook het uitdragen van kennis en ervaringen hoort bij de primaire doelstellingen van Koeien

& Kansen. De Marke realiseert sinds 1993 de milieunormen die voor 2013 zijn voorzien, waarbij de lange meetreeks van De Marke toelaat om de waarnemingen op (zand)bedrijven te beoordelen. De Marke staat ook in voor de moeilijkste verkennde proeven.

Waar zit nu precies het verschil?

Hoewel de Nederlandse en Vlaamse melkveehouderij nogal vaak over dezelfde kam wordt geschoren, zijn er toch nog steeds een aantal duidelijke verschillen. Zo is het gemiddelde Nederlandse bedrijf met een quotum van ongeveer 650.000 l, een oppervlakte van 49 ha (80% grasland) en 82 melkkoeien toch nog steeds groter, en wordt het iets intensiever uitgebaat dan het gemiddelde Vlaamse bedrijf (360.000 l quotum, 45 ha, 57 melkkoeien). Maar ook verschillen in onder andere het wetgevend kader zorgen ervoor dat de Vlaamse situatie toch nog sterk verschilt van de Nederlandse, zelfs al zijn ze gebaseerd op dezelfde Europese richtlijnen. Na het Minas-systeem (tot 2006) bestond in Nederland tussen 2006 en 2009 een systeem van generieke gebruiksnormen. Omdat dit systeem voor de melkveehouder echter weinig ruimte liet voor ondernemerschap werd vanaf 2009 bedrijfsspecifieke excretie (BEX)

P-excretie van een melkveestapel te berekenen. Deze berekeningswijze wordt erkend (maar niet verplicht) door de Nederlandse wetgeving. Dat betekent dat de melkveehouders in Nederland sinds 2009 mogen afwijken van de wettelijk bepaalde excretienormen, op voorwaarde dat ze dit kunnen bewijzen met behulp van BEX. Als de bedrijfsspecifieke excretie lager is dan de bestaande forfaitaire norm, moet er minder mest worden afgevoerd. Dit is uiteraard kostenbesparend. Melkveehouders kunnen hun bedrijf voorts vergelijken met het gemiddelde van een groep referentiebedrijven. In dat opzicht is BEX ook een management-instrument. Naast een financieel voordeel krijgt de melkveehouder inzicht in de voeding van zijn veestapel, een belangrijke basis voor aanpassing van de bedrijfsvoering. Deze gedetailleerde informatie maakt het verhogen van de efficiëntie makkelijker.

Unieke positie voor de Nederlandse voorlopers

De Nederlandse voorlopers gaan nog een stapje verder. Ze gingen al aan de slag met bedrijfsspecifieke ammoniakemissie (BEA) en bedrijfsspecifieke fosfaatgebruiksnormen (BEP) en trachten het inzicht in de kringlopen op hun bedrijf te

meteen voordeel uit het goede contact met de onderzoekers van WUR en het voorbeeld van De Marke. Ze werken nauw samen met een persoonlijke bedrijfsadviseur die hen helpt om op een positieve manier voor hun bedrijf een strategie uit te werken die inspeelt op de veranderende maatschappelijke eisen. Hoe dat concreet het best kan gebeuren, is voor elk bedrijf verschillend. Ondernemers die deelnemen aan het project moeten uiteraard openstaan voor onderzoek en zelf ook innovatief ingesteld zijn, vooral op het gebied van mest, mineralen en milieu. Daarnaast staan de veehouders open om geregeld excursies van boeren, beleidsmakers, politici en burgers op hun bedrijf te ontvangen.

Bezochte bedrijven

Naast het theoretische gedeelte bezochten we ook enkele bedrijven.

Maatschap Menkveld-Wijnbergen Gelegen in het IJsseldal tussen Zutphen en Deventer baten de schoonbroers Hennie Wijnbergen en Bertus Menkveld een rendabel tweemansbedrijf uit met ongeveer 150 melkkoeien en 120 stuks jongvee, op een totale oppervlakte van iets meer dan 70 ha. De vruchtbare uiterwaarden langs de IJssel kennen een oude agrarische historie. Omdat alle oude boerderijen op de oeverwallen/dekzandgronden staan, kent het gebied een slechte verkaveling. Iedere boerderij heeft van oorsprong een gedeelte vruchtbare uiterwaarden, een deel goede enkgrond in de nabijheid van de boerderij en ontginningsgrond. De slechte verkaveling bepaalt voor een deel de bedrijfsvoering. Op de ontginningsgrond teelt de maatschap mais en suikerbieten, op de huis-kavel vindt (beperkte) weidegang plaats. In de uiterwaarden wordt gebruik gemaakt van SAN-overeenkomsten (Subsidie Agrarisch Natuurbeheer). Het meest opvallende op dit bedrijf was voor onze melkveehouders misschien wel de goede werkverdeling en complementariteit die bestond tussen de 2 schoonbroers. Ze werden omschreven als een denker en een doener, een koeienboer en een tje die graag op z'n tractor zit. Waar hun complementariteit nu ook precies ligt, het heeft wel gezorgd voor een bedrijf dat in een goed inkomen en voldoende vrije tijd voorziet voor beide gezinnen.

Kees Van Wijk Kees en z'n echtgenote Jannie boeren in Waardenburg, in het typische, waterrijke Gelderse rivierengebied. Het bedrijf van Van Wijk is intensief, met een productie van ongeveer 23.500 kg melk per ha. Het melkquotum bedraagt circa 1.000.000 kg. In 2003 werd

Vlaamse melkveehouders en adviseurs van het Dairymanproject op bezoek bij maatschap Menkveld-Wijnbergen.

ingevoerd. BEX werd door onderzoekers van WUR ontwikkeld in het project 'Koeien & Kansen'. Dat gebeurde in nauwe samenwerking met de deelnemende melkveehouders. BEX laat toe om de N- en

vergroten door het toepassen van de zogenaamde KringloopWijzer. Ze kijken hoe ze hun broeikasgasuitstoot kunnen verminderen en werken mee aan innovaties, zoals mestscheiding. Ze halen hierbij

de melkveestal fors vergroot. Bovendien werd er ook een geheel nieuwe 2 x 12 zij-aan-zijmelkstal gebouwd. Kees en Jannie deden deze forse investering omdat zij geloven in de toekomst van hun bedrijf, en met de zoon en schoondochter lijkt de opvolging wel verzekerd. Bij het ontwerp van de stallen is zowel aandacht geschonken aan het welzijn van de koeien, als dat van de veehouder. Een hoge levensproductie is voor Kees een belangrijke bedrijfsdoelstelling. "Minder jongvee betekent immers minder kosten én minder emissies." Ook werd er geïnvesteerd in energiebesparende maatregelen.

Patrick & Emmy Hoefmans Het Brabantse Alphen ligt in een bosrijke omgeving. In dit jonge ontginningsgebied heeft Patrick Hoefmans het bedrijf van zijn vader overgenomen. Voor Patrick draait het bij Koeien & Kansen niet om het uitzonderlijke. Zoals hij zelf stelt: "Geen gekke dingen, maar werken als een voorbeeld voor de buurt, en tonen dat het ook met alle standaardproducten en -methoden lukt om binnen de normen te blijven." In 2010 stapte men over op robotmelken. Intussen beschikt het bedrijf over 3 robots die in totaal 176 melkkoeien melken, goed

voor een productie van 1.400.000 kg (cijfers van het melkjaar 2012-2013). De focus van het bedrijf ligt voornamelijk op verdere intensivering, met een maximalisatie van de output, wat voor de familie Hoefmans financieel de meest gunstige keuze is. Opvallend op dit bedrijf was ook de uitbesteding van de jongveeopfok, na de vraag van een lokale opfokker enkele jaren voordien. Hierdoor kwam er wat meer ruimte vrij op het bedrijf om te groeien. Op dat moment koos men voor de derde robot. Het voeder voor het jongvee wordt gedeeltelijk voorzien door Patrick, en gedeeltelijk door de opfokker. Hiervoor werd een soort dagvergoeding-systeem uitgewerkt. Wegens de frequente uitwisseling van dieren functioneren beide bedrijven wel als één veterinaire eenheid, waardoor men niet steeds bloedstalen hoeft te nemen.

Bedrijfsspecifieke mestwetgeving ook in Vlaanderen?

Enkele vragen komen tijdens dergelijke bezoeken steeds terug naar boven. Is dit nu toepasbaar in Vlaanderen? Wat kunnen we van de Nederlanders leren? En wat zouden zij nog van ons kunnen leren?

Naast de technische aspecten gingen heel veel van de gesprekken tussen de Vlaamse en Nederlandse melkveehouders over de verschillen in mestwetgeving, en het verschil tussen een systeem dat belooft en één dat 'straft'. Het systeem van BEX kan een beloning zijn voor melkveeouders die bewust en verantwoord met hun mineralenkringloop bezig zijn, terwijl een generiek systeem dit niet toelaat. Een absolute voorwaarde voor een kans op welslagen bij de introductie van een bedrijfsspecifiek systeem zoals BEX, en eventueel andere instrumenten in de toekomst, is wel dat er een heel goede verstandhouding en vertrouwensrelatie tussen landbouwer, onderzoekers en beleid bestaat. Een beetje geluk in de vorm van de juiste personen op het juiste moment op de juiste plaats heeft wel bijgedragen tot een goede start van het project in Nederland, maar het verdere voortbestaan blijft afhankelijk van de goodwill en positieve houding van alle partijen. Dit lijkt noodzakelijk als we in ook Vlaanderen willen evolueren naar meer bedrijfsspecifieke systemen. ■